

Försvagat immaterialrättsskydd i de globala värdekedjorna

En global utblick från USA, Japan, Kina och Indien

Frågan om hur olika länder väljer att hantera immaterialrätter inom de globala värdekedjorna blir en allt viktigare fråga för svenskt och europeiskt näringsliv. De studerade länderna har vitt skilda men tydliga strategier för att föra nationen framåt. Rapporten diskuterar bland annat vilka konsekvenser de nya tillväxtländernas strategier och politik kring de immateriella rättigheterna kan få för den svenska innovationspolitiken.

Dnr 2012/027
Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
Studentplan 3, 831 40 Östersund
Telefon 010 447 44 00
Telefax 010 447 44 01
E-post info@tillvaxtanalys.se
www.tillvaxtanalys.se

För ytterligare information kontakta Markus Bergfors
Telefon +46 10 447 44 23
E-post markus.bergfors@tillvaxtanalys.se

Förord

Inom Tillväxtanalys uppdrag för löpande bevakning beskriver och analyserar denna globala utblick hur USA, Japan, Kina och Indien arbetar med immaterialrätter ur ett nationellt och strategiskt perspektiv.

Frågan om hur olika länder väljer att hantera immaterialrätter inom de globala värdekedjorna seglar allt oftare upp som en viktig fråga för svenskt och europeiskt näringsliv. Konsumenter ska kunna lita på att de produkter de använder inte är olagliga kopior på välkända varumärken och företag och individer ska känna sig säkra på att de får tillbaka sina investeringar i utvecklingen av nya produkter och tjänster.

Att många utvecklingsländer är mindre stränga i sina skydd av immateriella rättigheter är numera inget nytt. Det nya är den skala av negativa ekonomiska konsekvenser som detta kan ha för konkurrens- och innovationsförmåga i länder med strängare skydd och lagstiftning. Globaliseringen av världsekonomin inklusive geografisk separation av innovation, produktion och konsumtion innebär sannolikt att en mycket större andel av världens totala produktion av varor och tjänster kommer att ske i länder där immaterialrättsskyddet inte är lika starkt eller efterlevs på samma sätt som i Sverige och andra industrialiserade länder.

USA, Japan, Kina och Indien har vitt skilda men tydliga strategier för att föra nationen framåt. Rapporten diskuterar bland annat vilka konsekvenser de nya tillväxtländernas strategier och politik kring de immateriella rättigheterna kan få för den svenska innovationspolitiken.

Den globala utblicken är skriven av Markus Bergfors (Sverige), Kamilla Kohn-Rådberg (USA), Niklas Z Kviselius och Shigeyuki Naito (Japan), Carl Jeding (Kina) och Stefan Jonsson och Andreas Muranyi (Indien).

Stockholm, juni 2011

Enrico Deiacco, avdelningschef, Innovation och globala mötesplatser

Innehåll

1	Nedvärderingen av immaterialrätter i den globala värdekedjan.....	7
2	Förändrade filosofier.....	9
2.1	USA "Först att söka" vs "först att uppfinna"	9
2.2	Japan Mot mjukare varor och tjänster.....	10
2.3	Kina Skapa vinnare på hemmaplan	11
2.4	Indien Öppnade armar för investeringar	13
3	Förbättrade processer	14
3.1	USA Snabbare och smartare.....	14
3.2	Japan Samarbete mot piratkopiering.....	15
3.3	Kina Stimulans för ökande patenteringar.....	16
3.4	Indien Långsamma processer	18
4	Frågeställningar inför Sveriges väg framåt	19

1 Nedvärderingen av immaterialrätter i den globala värdekedjan

Det blir alltmer tydligt i alltfler områden att allt större delar av den globala ekonomin skapas i globala värdekedjor. Råvaror som utvinns i ett land förädlas i ett annat för att sedan monteras i ett tredje, säljas i ett fjärde, användas i ett femte och kasseras eller återvinnas i ett sjätte. Denna utveckling skapar ett stort tryck på företag, institutioner och länder för att få kedjan att hålla. Förutsättningen för starka länkar skapas då individer och företag känner sig trygga att handla med varandra och att de får belöning för det arbete som utförs. Fungerande immaterialrätter¹ (IPR) är därför en central beståndsdel av den internationella ekonomin samtidigt som ett lands konkurrenskraft beror på hur väl landet förvaltar dess immateriella tillgångar.

Kärnfrågan för immaterialrättspolitik ur ett nationellt perspektiv är att skapa incitament för utveckling och kommersialisering av idéer. Länder som Sverige med viktiga delar av sin ekonomiska motor inom exportindustrin, måste även kunna hantera framväxande marknader där immaterialrättslagstiftningen är svagare eller i vissa fall inte efterföljs.

Faktum är att vikten av immateriella tillgångar inom industrin i den utvecklade världen växer. Det finns amerikanska studier som tyder på att ”IPR-känsliga” branscher har 60 procent högre löner och 50 procent högre produktion och försäljning per anställd än ”icke-IPR-känsliga” branscher². När idéer och kunskap utgör en större del av värdet i producerade varor och tjänster ökar också det ekonomiska värdet av såväl immaterialrättsskydd som pirattillverkning. Detta kommer att få effekter på bland annat innovation och nationella innovationsstrategier måste ta med intrång i immateriella rättigheter i beräkningen och undersöka olika sätt att hantera dess konsekvenser.

För att kunna analysera olika länders förhållningssätt till immateriella rättigheter måste man förstå hur olika länder har olika roller och förutsättningar i den globala värdekedjan. Figur 1 på följande sida exemplifierar några av dessa skillnader. Där Kina och Japan är starkt teknikdrivna ekonomier så fokuserar USA och Indien alltmer på själva mjukvaran och innehållet. Japan och USA är mogna länder vars starka varumärken kan ta betalt för sina immateriella tillgångar, även då de produceras i andra länder (en japansk bil eller en amerikansk iPhone tillverkas i Kina och säljs globalt, medan vinsten hämtas hem dit design- och patenträttigheterna finns). Kina och Indien befinner sig i vad som ibland kallas för ”patent-fällan” – där inhemsk industri är starkt beroende av att betala royaltyn för teknik och kunnande från andra länder.

¹ *Immateriella rättigheter är ett begrepp som avser olika typer av exklusiva rättigheter till immateriella tillgångar såsom patent, varumärken, upphovsrätt, mönsterskydd etc. Funktionen av dessa rättigheter är att ge rättighetsinnehavaren monopol på rätten att använda dessa immateriella tillgångar. Deras mål är att stimulera investeringar i utvecklingen av sådana immateriella tillgångar, vilket ökar total produktion och välbstånd i ekonomin. Forskning tyder på ett positivt samband mellan strängare IPR reglering och ekonomisk tillväxt.*

² *United States International Trade Commission, Investigation no. 332-514, China: Intellectual Property Infringement, Indigenous Innovation Policies, and Frameworks for Measuring the Effects on the U.S. Economy, November 2010*

Figur 1. Översikt av skillnader i immaterialrättsflöde och industrifokus mellan Kina, Japan, Indien och USA.

		<i>Immaterialrättsflöde</i>	
		In	Ut
<i>Industriellt fokus</i>	Hårdvara	KINA	JAPAN
	Mjukvara	INDIEN	USA

Följande kapitel ger en översikt av USA, Japan, Kina och Indien utifrån de centrala tankegångar och filosofier som just nu påverkar hur de hanterar immaterialrättsfrågan i en alltmer sammanlänkad global värdekedja. Vi tittar också på de processförändringar som just nu genomförs för att stärka de enskilda ländernas globala konkurrenskraft. Slutligen lyfts några frågeställningar som är viktiga för Sverige att ta i beaktande.

2 Förändrade filosofier

2.1 USA | "Först att söka" vs "först att uppfinna"

Målet om fördubblad export mellan 2010-2015³ för USA har lett till att immaterialrätter har blivit en alltmer central fråga för Department of Commerce och många myndigheter därunder. En bidragande anledning är att en stor del av amerikansk "export" aldrig syns i exportstatistiken; exempelvis mjukvara, musik och film som laddas ner utan betalning. USA har enorma intressen inom dessa områden och därmed en stor sårbarhet i och med att det internationella systemet med respekt för immateriella rättigheter inte fungerar tillfredställande.

USA har historiskt en stark innovationskraft som givit landet en ledande position såväl tekniskt som ekonomiskt. Nu försöker man hitta receptet för att behålla den positionen också framöver. Diskussionen om immaterialrätter i USA är därmed starkt kopplad till stimulansen av den amerikanska ekonomin och den innovationskraft som behövs för att skapa tillväxt inom de områden där USA är starkt. USA's patentlagstiftning vilar på principen "*First to invent*" vilket innebär att uppfinnaren har en stark ställning i att argumentera för sin rätt. Centralt i den amerikanska innovations- och immaterialrättsfrågan är individens rätt att själv skörda frukterna av sina idéer. I Europa och många övriga industrinationer vilar patentlagstiftningen istället på principen "*First to file*", dvs den som är först att ansöka om patent är också den som antas vara uppfinnaren. Principen för den amerikanska lagstiftningen skapades för nästan 60 år sedan och många anser att det nu är hög tid för en uppdatering så att den blir mer tidsenlig och anpassad till andra länders principer. Sedan årsskiftet har det som nu kallas America Invents' Act 2011 (tidigare Patent Reform Act) genomgått hearings och voteringar, med förbehåll och ändringar i representanthuset. Samtidigt har Senaten arbetat med sin version. Under mars och april 2011 röstade både Senaten och Representanthuset igenom sina liggande förslag. Det råder fortfarande stor osäkerhet huruvida man kommer att komma fram till en ny lagstiftning i enlighet med principen "*First to file*" eller inte, men förhoppningarna är stora att man denna gång skall komma överens⁴.

I nuläget med många i tvister i samband med patentering kan det ta väldigt lång tid att få klart att använda ett patent. Därtill är det en stor kostnad och därmed är det redan idag många som inte väljer att processa för sin rätt. Detta förlorar alla på, speciellt små företag och enskilda individer.

³ <http://doubleexports.com/about/>

⁴ Argumenten mot en ändring till "*First to file*" är att den låter de stora företagen sko sig på de små eller på individers bekostnad då de har de finansiella musklerna att ansöka om patent tidigt. Någon ökad innovationsgrad tror man inte kommer att bli någon effekt, kanske till och med det omvända då en studie från 2009 i Kanada, efter att Kanada ändrat sin lagstiftning 1989 visade just på att antalet patent ökade bland stora bolag och minskade bland små företag och individer. De som argumenterar för en ändring till "*First to file*" hävdar att som det är nu hamnar patentärenden ofta i tvistemål och för den enskilda individen kostar det mycket att processa – i tid och pengar. Det kostar också samhället oerhört mycket i tidsförluster.

2.2 Japan | Mot mjukare varor och tjänster

Japan står inför utmaningen att skapa nya postindustriella exporterande industrier. Till skillnad från många andra utvecklade ekonomier står Japan inför en situation där dess traditionella komparativa fördelar inom tillverkning (på japanska monozukuri) inte matchas av den globala förändringen där allt större del av värdeskapande går från hårdvara (teknik och tillverkningsindustri) till mjukvara (tjänster, innehåll och ”mjuka varor” såsom programvara och digitalt innehåll).

Japan har när det gäller tjänster och ”mjuka varor” antingen inte kunnat skapa konkurrenskraftiga företag, eller inte lyckats skapa företag som etablerat sig på utländska marknader. Hårdvaran och monozukuri har till exempel blivit underordnad programvaran när det kommer till Japans tidigare trumfkort – konsumentelektronik. Konsumentvaror är idag ofta inte längre är rena produkter, utan till stor del tjänster, där programvara spelar en central roll⁵. I denna nya verklighet kommer immaterialrättsligt skydd för ”de mjuka produkterna” att bli centralt - för många företag i dessa branscher är immateriella rättigheter deras största tillgång, och i vissa fall deras enda. Trots probleminsikt bland lagstiftare⁶ och insatser som syftar till att stärka samarbetet mellan kreatörer och företag inom film, animation, och datorspel så är de praktiska diskussionerna inom japansk immaterialrätt till stor del inriktade på skydd av fysiska varor genom patentlagstiftning. Betydligt mindre uppmärksamhet ägnas åt de mjukare varorna.

Anime | Framgångsrik men inte rik

Animation är ett tydligt exempel på kopplingen mellan innovation, immaterialrättigheter och tillväxt. Få japanska industrier är så specifika för Japan och så kreativa. Även om japanska animerade filmer ("anime") är kända världen över för sin kreativitet finns det ingen global japansk producent jämförbar med Disney eller Pixar. En förklaring är att det inom detta område finns en institutionell brist på erkännande och tillämpning av upphovsrätt i Japan, vilket resulterar i att produktionsbolagen har haft svårt finansiera sig och utveckla sina egna projekt.

Produktionsbolagen har behövt förlita sig på sammanslutningar, så kallade produktionskommittéer, för finansiering och i utbyte ge upp copyright till sitt eget arbete. Bolagen är oftast inte medlemmar av produktionskommittéer och får inte tillgång till de större licensintäkterna i riktigt framgångsrika projekt. Detta kan jämföras med USA som sedan 1970-talet otvetydigt fastställt att upphovsrätten tillhör produktionsbolagen.

Exemplet visar på hur, trots stark immaterialrätt, ett marknadsmisslyckande kunnat uppstå, med små företag som har svårt med finansiering av ny innovation och dålig förhandlingsstyrka, och paradoxalt nog inom ett område där Japan har potential att nå internationell framgång.

Japans innovationsstrategi bygger nu på antagandet att strategisk användning av immateriella tillgångar för att stärka konkurrenskraften är det enda sättet för landet, som saknar naturresurser, att behålla sin ställning i världsekonomin. I november 2002 antogs en

⁵ Ett paradexempel på detta är givetvis Apple och deras ekosystem kring iTunes App Store . Då ska fortfarande noteras att mer än 90 procent av hårdvaran i Apples iPad och iPhone kommer från Asien – och de mest sofistikerade komponenter från Japan.

⁶ T.ex. 'Contents Promotion Law' från 2004.

uppdaterad grundläggande lag för immaterialrättigheter. Lagen inkluderade ett klagorande av ansvarsfördelningen mellan staten, kommuner, universitet, och företag. Då inrättades också 'Intellectual Property Strategy Headquarters', ett permanent organ lett av en generalsekreterare med statsministern som ordförande, samtliga ministrar som medlemmar, och förstärkt av tio immaterialrättsexperter. Från industriellt håll skedde runt denna tidpunkt även en vändning när den största branschorganisationen i Japan, Keidanren, 2004 inrättade en IP-kommitté med starkt stöd från dess dåvarande ordförande, tillika styrelseordförande för Canon, och en av medlemmarna i 'Intellectual Property Strategy Headquarters'. Domstolarna började enligt bedömare under 2000-talet att bli mer aggressiva i patentinråndsdomar, och började även utdöma större skadestånd.

2.3 Kina | Skapa vinnare på hemmaplan

Kina får ofta tjäna som exempel när man i västvärlden talar om problem med skyddet av immateriella rättigheter. Det är delvis förklarligt: piratkopiering, varumärkesintrång och andra brott mot immateriella rättigheter är mycket utspritt i Kina. Det kanske vanligaste immaterialrättsbrottet i Kina är varumärkesintrång. I en enkätundersökning av svenska företag som genomfördes av Sveriges ambassad i Peking under 2010 var varumärkesproblem den i särklass största kategorin av problem som rapporterades. Piratkopierade märkesvaror säljs öppet i princip överallt, implementeringen av lagstiftningen är svag och straffskalorna låga.

Samtidigt är den försvagade internationella immaterialrättsregimen långt ifrån ett specifikt kinesiskt problem. Immaterialrättsbrott sker i alla länder i någon omfattning. Vad som gör Kina till ett särskilt uppmärksammat fall är skalan, vilket delvis beror på ekonomins storlek, den snabba ekonomiska tillväxten, och den strategiska synen på med vilka medel landet ska utvecklas.

Kinas unikt långa period av snabb och stabil ekonomisk tillväxt har till mycket stor del byggts på billig tillverkning. Hos regeringen finns det sedan flera år en medvetenhet om att Kina behöver byta utvecklingsmodell för att kunna bibehålla sin tillväxt och inte bli fast i att konkurrera med andra låglöneländer. Centralt i denna strävan är politiken för "inhemsk innovation", där staten genom ägande, banker, reglering och lagar för en systematisk politik för att överföra kunskap från utlandet till kinesiska företag.

Ett viktigt led i den kinesiska politiken är att stimulera framväxten av "national champions", dvs. kinesiska, oftast statligt ägda, företag som blir ledande inom vissa branscher – ofta högteknologiska – som identifieras som strategiskt viktiga. Genom att få en ledande position på först den kinesiska marknaden och så småningom även världsmarknaden ska dessa företag minska beroendet av utländskt ägd teknik, minska betalningarna av licensavgifter och royaltyn, samt generera exportintäkter.

Begreppet "inhemsk innovation" är delvis missvisande. Det handlar långt ifrån bara om att stimulera utveckling av ny kunskap inom landet. Politiken handlar snarare om att bidra på alla möjliga sätt för att öka kunskapsbasen inom Kina, och där är egen forskning och innovation en beståndsdel vid sidan av företagsuppköp samt mer eller mindre frivillig tekniköverföring från utländska företag⁷.

⁷ Det stora politiska inblandningen i företagandet har också en baksida. Det finns exempel då kinesiska företag väljer att lösa tvister om immateriella rättigheter i utanför Kina för att undvika

”National champions” | Så skapas en vinnare

Tillvägagångssättet att skapa internationellt konkurrenskraftiga företag är flexibelt men nedanstående beskrivning kan ge ett exempel på hur det kan gå till⁸:

- 1) Ett kinesiskt företag, oftast statligt ägt, inom en högteknologisk bransch som identifierats som strategiskt viktig.
- 2) Statliga ”talents programmes” hjälper till att locka experter från utlandet, ofta forskare eller seniora anställda med kinesiskt ursprung från utländska universitet och företag.
- 3) Konkurrenslagstiftning och/eller patent- och licensieringskrav tvingar utländska företag inom branschen att dela med sig av sin teknik – ”technology transfer”.
- 4) Offentlig upphandling gynnar företaget och hjälper det att bygga upp en marknad och ett starkt varumärke inom Kina.
- 5) Kinesiska standardiseringsmyndigheter tar fram standarder som gynnar företaget och dess nya produkter, och gör det svårare för utländska konkurrenter på den kinesiska marknaden.
- 6) När produkten blivit väl etablerad på den kinesiska marknaden verkar staten inom internationella organisationer för att få en kinesiska standarden accepterad internationellt, vilket stärker exportmöjligheterna för företaget.
- 7) Företagets kapitalförsörjning sker från statligt ägda banker. Kapitalkostnaderna är icke-transparenta för utomstående men mycket gynnsamma, vilket underlättar expansion inom och utanför Kina.

Det kan också vara missvisande att tala om den inhemska innovationspolitiken som ett avgränsat politikområde. Det är ett komplext nätverk eller system av lagar och policies som understödjer de politiska målsättningarna på ”innovationsområdet” på de sätt de kan. Sådan styrning görs möjlig genom det kinesiska förvaltningssystemet med en planekonomi där centralregeringen utövar stark kontroll över satta mål, men där genomförandet av konkreta åtgärder i mycket hög grad lämnas åt fackdepartement, myndigheter, provinsregeringar och statliga företag.

Råvarustrategier, patentlagstiftning, Konkurrenslagstiftning, offentliga upphandlingsregler, standardisering och internationellt forskningssamarbete är exempel på olika politikområden som samverkar. Detta gör politiken svår att analysera för en utomstående. Det gör den också svår att ifrågasätta, t.ex. inom ramen för WTO-avtalet eller andra internationella avtal. Genom att målen är fasta men genomförandet flexibelt förändras reglerna också relativt ofta och snabbt, vilket medför svårigheter att få en god översikt över Kinas politik för inhemska innovation.

politisk inblandning. <http://finance.yahoo.com/news/Chinese-tech-giants-fight-apf-1550514648.html?x=0&v=4>

⁸ Avsnittet bygger på *United States International Trade Commission, Investigation no. 332-514, China: Intellectual Property Infringement, Indigenous Innovation Policies, and Frameworks for Measuring the Effects on the U.S. Economy, November 2010*

2.4 Indien | Öppnade armar för investeringar

Indien ser immaterialrätter som ett centralt policyinstrument för tekniska, ekonomiska, politiska och sociala frågor. Som en både fattig och snabbväxande nation måste Indien balansera immaterialrättsfrågan ur ett utvecklingsperspektiv (där starka skydd hindrar de fattiga från att ta del av ny teknik och mediciner) och ett tillväxtperspektiv (där svaga skydd hindrar inhemska industrier från att få valuta för investeringar i forskning och utveckling).

Utvecklingsperspektivet var länge det dominerande synsättet och Indien ville aktivt minska patentens inflytande⁹. Den moderna indiska patentlagstiftningen härrör från 1970-talet, där fokus framförallt låg på självförsörjning och ekonomisk tillgänglighet när det gäller mediciner och mat. Nu är Indien en medlem i världshandelsorganisationen (WTO), och har infört de patent- och rättighetssystem som krävs för fullt medlemskap. 1994 skrev Indien under TRIPS-avtalet (Trade Related Intellectual Property Rights), under vilket man förband sig att harmonisera sin inhemska lagstiftning inom tio år. Internpolitiskt var (och är fortfarande) detta ett mycket kontroversiellt steg, men det banade vägen för Indiens inträde i WTO, 1995¹⁰.

Indiens omsvängning när det gäller immaterialrätter har lett till att tillväxten inom indisk forskning och utveckling har gynnats. Ser man till enkel patenteringsstatistik är det ett klart hopp upp efter 1995, framförallt inom medicinsk forskning och IT. Detta kan naturligtvis ha många orsaker, men en grundlig ekonometrisk studie visar på ett starkt samband mellan ett stärkt immaterialrättssystem och ökade FoU-investeringar, och patenteringar, bland inhemska och utländska företag i Indien¹¹. Särskilt stark var effekten inom industrier där forskning och utveckling är ett väsentligt konkurrensvapen. Inom medicinforskningen innebar, rent konkret, övergången från 1970 års lagstiftning som inte erkände produktpatent utan endast processpatent, att man tvingades ändra konkurrensmedel från processororienterad kopiering till utveckling av nya produkter. En ytterligare effekt är att utländska företag ökade sina FoU-investeringar som ett resultat av att man fick ökat förtroende för indisk patentlagstiftning.

⁹ Indira Gandhi 1982; "The idea of a better-ordered world is one in which medical discoveries will be free of patents and there will be no profiteering from life and death". Från "The Introduction of Pharmaceutical Product Patents in India: 'Heartless Exploitation of the Poor and Suffering'?", Economic Growth Center, Yale University, August 26, 1997, p. 1."

¹⁰ Harmoniseringen skedde i flera steg. 1999 lades en "patent amendment act", 2002 kom en ny "Patents Act" där man utökade patentskyddet till 20 år, och 2005 genomfördes de sista förändringarna för att åstadkomma full harmonisering.

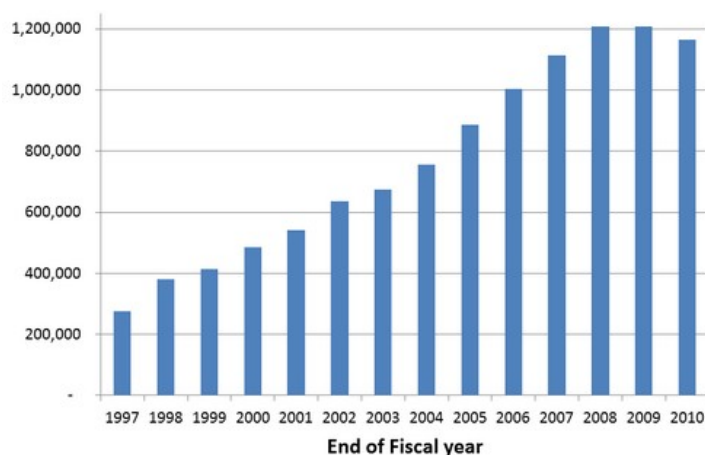
¹¹ Antara Dutta & Siddharth Sharma (2008) "Intellectual Property Rights and Innovation in Developing Countries: Evidence from India", *Enterprise Surveys*, October 2008.

3 Förbättrade processer

3.1 USA | Snabbare och smartare

I USA tar det idag i genomsnitt 35 månader att få ett patent, vilket gör att när patentet väl är klart kan kommersialiseringsmöjligheten vara förbi eller starkt reducerad. Med vetenskapen om att 75 % av riskkapitalister säger att det är viktigt att ha ett patent klart för att de skall investera kapital och eller tid, så är 35 månader en mycket lång tid. Antalet ansökningar i kön har i USA ökat starkt, vilket illustreras i figur 2 nedan. Här finns ett strukturellt problem som man nu söker finna lösning på.

Figur 2. Eftersläpning av patent som inväntar godkännande¹².

Idag lider patenteringsprocessen också av sviktande kvalitet, vilket leder till onödiga juridiska processer samt svaga patent eller osäkerhet bland forskare. Att ett patent och dess beskrivning är gjort på ett tydligt sätt är avgörande för att förstå var gränser till rättigheter och användande går. Om beskrivningen inte är tydlig kan det påverka investeringar avsevärt.

Förslag om tre olika spår för patentansökningar

I arbetet med att se över patentadministrationen har en utredning från Department of Commerce föreslagit tre olika spår. Detta för att ge patentansökare möjlighet att välja det lämpligaste spåret beroende på vad som för ansökan är kritiskt. I korthet kan de tre spåren beskrivas på följande sätt:

- **Track I: Prioriterad granskning och behandling.** Track I som skall vara en snabbare variant, där beslut om patent kan förväntas vara klart inom 12 månader. Denna process kommer att kosta mer för dem som väljer att använda den istället. Kostnaden kommer att vara olika beroende på vad det är för patent och kommer att beslutas av ett specifikt

¹² United States Patent Office Statistics 2011. Minskningen efter 2008 beror av den globala finanskrisen och inte en förbättring i arbetsprocesser.

råd. Tanken är att processen skall bära sig själv och därmed kommer erbjudandet om en snabbare hantering inte kosta skattebetalarna mer utan vara självfinansierad.

- **Track II: Traditionell granskning och behandling.** Liknande process som idag (med förbättrad kvalitet och kvalitetssäkring i processen) förväntas Track II avlastas av införandet av Track I, och därmed inte ta lika lång tid som idag.
- **Track III: En fördröjd process.** Anpassad till dem som behöver mer tid. Upp till 30 månaders fördröjning är tänkt att erbjudas. Track III är en variant för dem som behöver tid för att ta fram alla specifikationer till sitt patent och därmed behöver mer tid. Denna variant är mer styrd av behovet av tid för de sökande.

Små och medelstora företags perspektiv på patenteringsprocessen

Skapandet av tre olika spår har ett starkt småföretagsperspektiv. Tiden det tar att få ett patent är viktig för små företag, där tillgång till kapital ofta är avhängigt patenten. Trots att Track I troligtvis kommer att kosta mer, är tidsaspekten så viktig att det är en förbättring.

Lika viktigt för små och medelstora företag är att patenten ökar i kvalitet. Att processa om patents giltighet, definition och vidd är kostsamt - både när det gäller att försvara ett eget patent men lika ofta att större bolag hotar med tvist om ett mindre företag fortsätter viss konkurrerande utveckling. Om ett stort företag har ett patent och ett mindre företag utvecklar en konkurrerande produkt, kan det större företaget hota om att processa om patentinfrång. Om då det stora bolagets patent är otydligt och det är svårt att avgöra patentets avgränsning kan det mindre företaget pga. hotet om höga juridiska kostnader och risker avstå från utveckling. Det omvända gäller att om det mindre företaget äger ett otydligt patent, kommer det att medföra omfattande kostnader i att försvara patentet vilket företaget kanske inte maktar med¹³.

Inom projektet för fördubblad export finns ett starkt fokus på att hjälpa småföretag med immateriella rättigheter.

Aktivt arbete med internationella relationer

I ett internationellt perspektiv kommer aspekter in om hur det internationella regelverket efterlevs av andra, främst bland de nya tillväxtekonomierna. Kina är det land som USA har störst problem med. Här lägger numer USA på federal nivå ner mycket resurser, inte bara i förhandlingar med andra länder utan också på att informera och stötta amerikanska företag i sina relationer och för att hantera situationer relaterade till immateriella tillgångar. Arbetet i de olika internationella sammanslutningarna, som det trilaterala samarbetet med EU och Japan och IP5 - det samarbetsforum där även Kina och Sydkorea ingår - är viktiga för USA.

3.2 Japan | Samarbete mot piratkopiering

Det är förstaeligt att Japans policymaskineri lägger stor vikt vid immaterialrättsfrågorna. Japan är en formidabel patentnation. Panasonic till exempel den största användaren av

¹³ Stuart M. Benjamin et al; *Fixing Innovation Policy*, 2008, *Georgetown Washington Law Review*, 1(2008)

WIPOs PCT-system som underlättar processen att få patentskydd i upp till 142 länder. Under 2009 var Japan var bland de få industrialiserade länder som bidrog med en ökning – med 4 procent upp till ca 30,000 internationella patentansökningar. Japan är också nummer två i världen, tätt efter USA, på triadiska (USA, Japan, Europa) patentansökningar, vilket brukar anges som ett mått på en nations industriella förmåga.

Den japanska staten gör naturligtvis vad de kan för att skydda landets intressen på andra marknader. Det japanska patentverket, Japan Patent Office som förutom patent även handhar flera andra immaterialrättsliga kategorier som varumärken och designskydd, diskuterar med den kinesiska regeringen för att försöka stärka immaterialrätt och dess utövande. Japan Patent Office försöker till och med ge operativt stöd genom att hålla seminarier för kinesiska tulltjänstemän, och även bjuda in tjänstemän till Japan för utbildning. Liknande aktiviteter genomförs även för Ryssland, Brasilien, Korea och länder i Afrika. Resultatet av detta är mer ovisst. I den årliga redovisningen av japanska patentverkets verksamhet noteras förvisso problem med mjuka värden och svaga immaterialrätter utomlands i inledningen, men sedan fokuserar resten av de knappt 200 sidorna på gradvisa förbättringar i det befintliga patentsystemets ansöknings- och undersökningsprocesser¹⁴.

Trycket från japansk industri mot kinesiska e-handelsaktörer är även hårt. Japanska företag har blivit mer beroende av utländska marknader och den asiatiska regionen är särskilt viktigt. Tidigare under 2011 begärde ett konsortium av fyra japanska utgivare att kinesiska sökmotorn och innehållstjänsten Baidu skulle vidta åtgärder för att förhindra olagliga uppladdningar av upphovsrättskyddat material på tjänsten 'Baidu Library' vilket även skedde. Baidu har även ett nära samarbete med Rakuten – den japanska motsvarigheten till Amazon – vilket gör det hela extra känsligt.

Content Overseas Distribution Association (CODA) är ett exempel på privata initiativ som syftar till att stävja piratkopiering och plagiat utanför Japans gränser. CODA består av japanska innehållsleverantörer närstående organisationer (28 företag och 17 organisationer i november 2010), vars syfte är att utrota piratkopiering och främja lagliga spridningen av japanska media, i synnerhet i Asien. Initiativet använder, precis som flera av sina motsvarigheter i andra länder, teknik för att löpande och automatiskt söka efter videoklipp på Internet uppladdade utan tillstånd och kräva att administratörer tar bort otillåtet material. Fokus ligger på övervakning av ett 10-tal filmer på fildelningsplatser i Kina.

3.3 Kina | Stimulans för ökande patenteringar

Kinas patentlagstiftning innefattar tre typer av patent, på engelska *invention*, *utility model* respektive *design* patents. De två senare typerna av patent är mindre omfattande, gäller för en kortare period (10 istället för 20 år) samt, vilket är betydelsefullt, kräver en mycket mindre omfattande undersökning av ansökan för att beviljas.

Ett led i Kinas strävan att byta utvecklingsmodell och bli en mer innovativ ekonomi är starka statliga stimulanser till företag som patenterar innovationer. Företag som klassificeras som högteknologiska innovationsföretag (baserat på deras patentinnehav) får statliga subventioner och förmånlig behandling vid offentliga upphandlingar. De som

¹⁴ Detta är i och för sig en bra idé då japanska domstolar är överbelastade och prövningar ofta blir komplexa och tidskrävande. Domstolsprövningar av immaterialrättsliga mål tar nu i genomsnitt två år att slutföra.

klassas som ”High and New Technology Enterprises” får skattelättnader jämfört med andra företag. Stimulanserna tycks fungera: under 2010 gjordes över 391,000 patentansökningar i Kina, som därmed kom på andra plats i världen. Totalt under femårsperioden 2006-2010 gjordes 1,45 miljoner patentansökningar, vilket var en ökning med 160 procent från den föregående femårsperioden.

En stor del av patentansökningarna i Kina kommer från kinesiska företag, och inom kategorierna *utility model* samt *design patents* är andelen patent som beviljats utländska företag 0,6 procent respektive 5,8 procent. Den mycket stora mängden patentansökningar och den mindre omfattande undersökningen som sker av ansökningarna för *utility model* och *design patents* innebär att kvaliteten på många av de givna patenten är låg.

Onnd tro-ansökningar | Ett utnyttjande av låg kvalitet i immaterialrätter

Ett problem för utländska varumärkesinnehavare är registrering i ond tro av varumärken i Kina. I praktiken innebär det att någon i Kina registrerar ett varumärke som redan är etablerat i utlandet. När den riktige varumärkesinnehavaren försöker registrera sitt varumärke avslås ansökan, och för att rättelse ska kunna ske måste den ursprungliga ”falska” registreringen upphävas. Detta kan ta upp till fem år, och under tiden kan den rättmätige rättighetsinnehavaren alltså inte använda sitt varumärke i Kina. Det finns heller ingen möjlighet för rättighetsinnehavaren att stämma den part som gjort en registrering i ond tro i en civilrättslig process, och därmed i praktiken inga möjligheter att få kompensation för skadan.

Det förekommer att företag gör massansökningar i ond tro av produkter som utvecklats av ett annat seriöst innovativt företag, och därefter söker ömsesidiga licensavtal med dem. Givet den stora mängden ”falska” patent och den kostnad det skulle medföra att bestrida alla dessa för att få dem upphäva kan det seriösa företaget därmed tvingas gå med på sådana överenskommelser¹⁵.

¹⁵ *Problemet uppmärksammas i European Union Chamber of Commerce in China: European Business in China Position Paper 2010/2011, <http://www.europeanchamber.com.cn/view/static/?sid=7479>*

3.4 Indien | Långsamma processer

Trots en lagstiftning på internationell nivå är det fortfarande inte oproblematiskt med immaterialrätter i Indien. Det stora problemet som upplevs bland företagare är det långsamma och ofta bysantinska rättssystemet, där processer kan dra ut över årtionden. Exempelvis har Novartis drivit ett rättsfall mot de indiska myndigheterna över att de inte har godkänt Novartis patentansökan för nya varianter av läkemedlet Glivec, som i många fall är förstahandsvalet för behandling av kronisk myeloid leukemi och vissa andra cancerformer. De indiska myndigheterna avslog 2006/2007 Novartis ansökan med motiveringen att den nya varianten av läkemedlet inte innebär någon förbättring av det tidigare läkemedlet. Det hävdas att om domstolen skulle gå på Novartis linje skulle det bli mycket svårare för indiska företag att tillverka generiska läkemedel som fortfarande har patentskydd kvar någonstans i världen¹⁶. Novartis rättsstrid för att få patentskydd för de nya varianterna av Glivec har varit det mest uppmärksammade fallet sedan Indien ändrade sin patentlagstiftning från process- till produktpatent.

Flera multinationella företag har valt att förlägga investeringar i Kina i stället för Indien eftersom företagen inte skulle lita på den indiska patentlagstiftningen. Detta anses vara en bidragande orsak till att Kina har gått om Indien i antalet utlokaliserade forskning- och utvecklingscentra.

¹⁶ En speciell paragraf i den Indiska patentlagen, vars syfte är att förhindra patentering av innovationer som redan är kända.

4 Frågeställningar inför Sveriges väg framåt

För många svenska företag är de immateriella tillgångarna bland de mest värdefulla konkurrensmedlen. Analysen pekar mot att immateriella tillgångar sannolikt kommer att ha ett svagare skydd än under föregående decennier. Konsekvenserna av detta för hur vi väljer att utveckla vår nationella innovationskraft är flera. Den viktigaste frågan att ställa sig är hur arbetet i Sverige med framtidens immaterialrätt kan säkerställa att tillräckliga incitament för innovation och framtida tillväxt ges. En annan del av problembilden är de internationella aspekterna i de fall internationell harmonisering saknas. Potentiella patentinnehavare föredrar oftast att verka i länder med starkare immaterialrätt. Här presenteras några inledande reflektioner för vidare diskussion och utredning:

Balansen mellan samhällsnyttan och tillväxten

En del av problembilden från ett nationellt policyperspektiv är att skapa lämpliga mekanismer för att skydda immateriella rättigheter, men samtidigt behålla den känsliga balansen mellan de intressen som rättighetshavare och samhället i stort har. Indien är ett exempel på hur ett land har fått kämpa med denna motsägelse.

Att immateriella rättigheter är centrala för en fungerande global ekonomi är inte ställt utan kritik. Strikta patentlagar kan ses som barriärer som hindrar innovationer att nå dem som använder dem. De länder som har störst behov av ny teknik, nya produkter och nya tjänster är oftast de som inte har råd att betala för dem. En stark immaterialrätt får inte bli en bromskloss för samhällets utveckling i det större perspektivet.

Den nya världsordningen...

Enligt uppskattningar kommer än hälften av världens ekonomiska tillväxt under det kommande årtiondet att komma från tillväxtmarknader¹⁷. I synnerhet Kina och Indien, men även Brasilien, Indonesien, Nigeria och andra kommer att bli relativt mycket starkare spelare på den globala arenan. Detta kommer att få en effekt på många av de internationella institutionerna, inte minst de som rör internationell handel och immaterialrättsligt skydd.

Det är vidare värt att notera att många av de framväxande ekonomierna som nämns ovan är mycket stora. En konsekvens av detta är att deras kapacitet för kopiering även mycket kapitalintensiv eller storskaliga system är betydande. En liten ekonomi som, Taiwan, kan ha kapacitet att framgångsrikt kopiera till exempel konsumentvaror. Kina, Indien eller Brasilien har dock både kapital och tillräckligt stora hemmamarknader och industrier för att kopiera fullskalesystem som ett rymdprogram eller ett kärnenergisystem. Detta gör att ovan nämnda utveckling inverkar på ett mycket bredare spektrum av industrier än traditionellt har varit fallet.

¹⁷ Enligt Världsbankens ”Global Economic Prospects”: <http://web.worldbank.org>

... eller en naturlig utveckling

Kina nämns ofta som ett land där immaterialrättsliga kränkningar är vanligt förekommande. Detsamma sades om Sydkorea under 1980 och 1990-talen, och om Japan på 1960-talet och 1970-talet. Det finns ett generellt mönster av länder som vill komma ikapp tekniskt eller ekonomiskt släpar efter de mer utvecklade länderna¹⁸.

Rättvisefrågan är om immateriella rättigheter skapar hinder för spridningen av innovationer från dem som utvecklar dessa till dem som använder dem. Utvecklingsländer skulle ha stor nytta av ett friare flöde av innovationer från den utvecklade världen, och detta oftast skapar skilda intressen mellan länder när det gäller stringens i sina immateriella rättigheter och dess genomförande.

De små företagen

Multinationella företag har möjlighet att förlägga olika delar av sin verksamhet till olika platser bland annat beroende på risken för intrång i deras immaterialrätter och har ofta möjlighet att påverka inom vilken jurisdiktion man försöker lagföra immaterialrättsbrott. Mindre företag har inte dessa möjligheter utan är i underläge vad gäller att skydda sina immateriella rättigheter.

Immaterialrättsligt skydd kräver resurser och expertis - mer så om de nationella lagstiftningen är mindre stränga. Detta sätter små företag med mindre utrymme för indirekta kostnader i underläge. USA är ett exempel på land som arbetar aktivt för att hjälpa de små företagen att skydda sina immateriella tillgångar.

De starka nationerna

Om den internationella immaterialrättsregimen blir mindre effektiv för att skydda företagens immateriella tillgångar blir en åtgärd för att säkerställa detta skydd genom bilaterala handelsavtal eller nationell lagstiftning och tillämpning. En sådan utveckling skulle gynna stora och mäktiga länder på bekostnad av mindre länder. Om det statliga agerandet blir viktigare för att skydda enskilda företagens IP, kan man också anta en relativ fördel för statligt ägda företag vars preferenser kan förväntas vara mer i överensstämmelse med bestämmelserna i en stat än ett privatägt företag.

Forskningsfinansieringen

Framgångsrika innovationer kommer att behöva bygga någon form av kopieringsskydd i dem redan på projekteringsstadiet. Det nationella innovationssystemet måste ta hänsyn till detta och stödja uppbyggnaden av sådana mekanismer. Innovation kommer också att förskjutas till produkter och processer som är svårare att kopiera. Hur hanterar de institutioner som finansierar forskningen detta? Patentfrågor tenderar också att bli alltmer kostsamma. Vem ska betala denna kostnad?

¹⁸ Detsamma kan sägas om USA och många europeiska länder under industrialismen och tidigt 1900-tal. Grunden för LM Ericsson var delvis byggd på dåligt skydd i Sverige av Bells patenträttigheter till telefonen.

Helhetsbilden

Immaterialrättsfrågan är en stor och viktig fråga för innovationspolitiken. Kopplingen mellan forskning, utbildning och innovationskraften i företag påverkas tydligt av landets inställning till immaterialrätter. Det är också viktigt att själva processerna och kvalitén på dessa håller en hög klass.

För att i en kommande djupstudie fånga lärdomar från immaterialrättspolicy nationellt och friktioner mellan starkare och svagare immaterialrättsutövning internationellt, skulle följande perspektiv behöva täckas in: (1) rättssystemen, (2) kunskapsläget och personalresurser, (3) organisatoriska system och (4) informationsteknik. Befintliga studier gör ofta en neddykning i diplomati och handelsförhandlingar mellan stater, där immaterialrättsliga frågor ofta är framträdande, medan industrins förhållningssätt till rådande omständigheter inte dokumenteras lika väl.

En annan uppdelning skulle kunna vara att dela upp analysen i processsteg för att bättre förstå vilka åtgärder som tas för att skapa bättre förutsättningar för skapande, skydd, och utnyttjande av immateriella tillgångar.

Immaterialrättsprocesserna

Analysen i rapporten visar att det finns flera vägar med vilka Sverige kan förbättra processerna kring immaterialrätter; Vi kan fokusera på att erbjuda företag och individer olika spår som USA, där betalningsviljan och behovet styr. Vi kan även välja att arbeta mer tillsammans med patentbyråer i de länder där internationella lagar inte följs, så som Japan gör. Vi kan styra vilka immateriella tillgångar som utvecklas och hur med samverkan mellan statliga aktörer, som i Kina. Vi kan också välja att fokusera på rättssäkerheten i de lagar som finns, som Indien tvingas göra, för att försäkra att Sverige anses vara ett värdefullt land att utveckla och patentera nya idéer i.

Skapandet av sammansatta system

En viktig framgångsfaktor för Sverige anses vara vår förmåga att skapa ”systemiska” innovationer där värdeskapande uppstår i ett komplext nätverk av olika delprocesser och ett ekosystem av aktörer. En genomgång av innovationsforskning skulle kunna finna de faktorer som är gynnsamma för framväxten av denna typ av innovationer. Detta skulle sedan kunna ligga till grund för en analys av hur svensk innovationspolitik kan inriktas på att bättre stärka dessa faktorer, då dessa anses vara svårare att kopiera ...

Tillväxtanalys, myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, är en gränsöverskridande organisation med 60 anställda. Huvudkontoret ligger i Östersund och vi har verksamhet i Stockholm, Brasilia, Bryssel, New Delhi, Peking, Tokyo och Washington.

Tillväxtanalys ansvarar för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser och därigenom medverkar vi till:

- stärkt svensk konkurrenskraft och skapande av förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag
- utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft, hållbar tillväxt och hållbar regional utveckling

Utgångspunkten är att forma en politik där tillväxt och hållbar utveckling går hand i hand. Huvuduppdraget preciseras i instruktionen och i regleringsbrevet. Där framgår bland annat att myndigheten ska:

- arbeta med omvärldsbevakning och policyspaning och sprida kunskap om trender och tillväxtpolitik
- genomföra analyser och utvärderingar som bidrar till att riva tillväxthinder
- göra systemutvärderingar som underlättar prioritering och effektivisering av tillväxtpolitikens inriktning och utformning
- svara för produktion, utveckling och spridning av officiell statistik, fakta från databaser och tillgänglighetsanalyser

Om Working paper/PM-serien: Exempel på publikationer i serien är metodresonemang, delrapporter och underlagsrapporter.

Övriga serier:

Rapportserien – Tillväxtanalys huvudsakliga kanal för publikationer.

Statistikserien – löpande statistikproduktion.

Svar Direkt – uppdrag som ska redovisas med kort varsel.